

Дневникова Недељна Култура

недеља 5. новембар 2023.

број 3

ПРИЧА „ДНЕВНИКА“

Пре и после кише

Игор Маројевић

Време никад не умире.
Круг није округа.
Милчо Манчевски

Кирил је са Замиром напустио манастир. Младић је рашчињен пошто су његове старешине откриле да је у властитој келији крио жену. Од свих могућих уточишта, она, Замира, нашла је да се са Кириловим македонским сународника који су хтели да јој се освете што је убила њиховог најближег, Бојана, крије баш у младићевој келији. Њему то није било по воли само с почетка. С временом су се њих двоје зближили. Ни су их зближиле речи – једно није знало језик другог – већ чисто допадање.

Уколико су у манастиру успели да избегну Митра, Здравета и остале сроднике покојног Бојана, Кирил и Замира су недалеко од цркве нашли на њену родбину. Деда Зекир ишамарао је и извређао унуку и покушао да отера Македонца. Кирил се јесте удаљио од албанских породица, но Замира је потрчала за њим. Њен брат Али није губио време: дигао је пушкомитраљез да казни сестру што воли неверника.

Међутим, уместо оружја загрејео је Зекир. Рекао је да Замира јесте убила Бојана јер ју је осрамотио, али да то што се осветила не мења чињеницу да је осрамођена. А сад се још допуније крока што и после свега хрли православцу а не својима. С пуним ауторитетом је просудио да сада, све и да жели да им се врати, они је више не могу примити натраг и то јој је доволна казна. Замирин брат Али је спустио главу и пушкомитраљез.

Пар је ходao насумице македонским гудурама. Када је почела киша, скрili су се у најближу сеоску стају. Пошто су покисли, преостало им је да се свуку. На сламу су легли голи: и поред кише, није било хладно.

Кирил је приметио да је Замира много женственија него што је била у плавој адијас мајци и шареним димијама. Груди су јој биле мале али и, сигурно, чврсте; струк јој је био танак а ноге веома секси. Будући рашчињен, Кирил више није имао проблема да сагреши, тим прше што се Замира њему приближила и привукла га себи. Уосталом, пошто више није био поп, практично није ни могао да сагреши.

Убрзо након упознавања с њом, у својој келији, Кирил је маштао о Замирином телу. Не олакшавши се никад у жени, готово чим је у стаји ушао у Албанку, испунио ју је семеном. Осетио је грижу савести, да ли због упознавања супротног пола или превремене ејакулације.

Тешке дилеме одагнала му је Замира, новим загрљајима. Кирил је почeo да јој узвраћа и поново се узбудио. Замира му није правила препреке; напротив.

Док је други пут свршавао, Кирил је осетио толику угоду да му се учинило како види чисто небо, бело али без облака, и, још мање, звезда: осећао се као да се тек тада приближио Богу. То му је ипак деловало превише јеретично: у следећем тренутку, осетио је кривицу и жељу да поврати.

Лежао је са Замиром и држао је у наручију, час прогањан грижом савести, час жељом да постане глава мешовите породице. Али где би, и од чега, живели?

Из мучно-пријатних думања пренули су га гласови, који су надирали кишу. Затим су се једини они и чули, јер је дажд стао. Кирилу су гласови били проклето познати.

Изгледа, и Замири. Као по нечијем наређењу, у исти мах су почели да новљаче још влажну одећу. Деловало је да су Здраве, Митре и остали који су их прогонили, пронашли село. Док је Кирил новљачио мајицу, учинило му се да га неко баца из најнебескје и у исти мах најшароликије стварности у сиву стају у којој га сено наједном несносно башка, а до тада не само да му није сметало, него га није ни примећивао.

Као су сународници жељни освете прегледали сваку кућу. Деловало је да од некад знају да су Замира и Кирил у том селу. Није било могуће да су им то рекли Зекир и Али. Так, судећи по бучности глосаса који се чују, Здраве је с дружином полако прилазио стаји у којој су се Замира и Кирил крили:

– Кога ће га најдеме, прво сите ће ја силуваме а потоа ће ја убијеме.

Кирил је премишиљао. Разјаснило му се да се од њих двоје може спасити само једно. За толико је остало времена. Могао је да понуди свој живот у замену за њен, да покуша да је спаси. Не би му било страшно ни да погине заједно са Замиром, само да буду заједно. Док је осећао туже гласове како га жаре по лицу, погледао ју је: она му се смладим и тек недавно начетим телом одујила што је у келији хранио поврћем и крио од других свештеника, рођака покојног Бојана и својих сународника на челу са страшним Здраветом и можда још и опаснијим Митром. Све и да је спавала с Кирилом само зато што јој је било несносно да јој последњи мушкарац – ако је већ морао бити први – буде дебели курвин син Бојан који је напастао, а она га приколала, Замира је уложила гву страст и љубав да захвали Кирилу што се жртвовао за њу и што је добра особа. И, успут, лепа.

Али ако је тако мислила, она је грешила: Кирил је за себе мислио да уопште није добра особа! Најпре је рашчињен а затим је искристио прву прилику да спава са њом не би ли издвојио властиту путеност. Да би, одмах затим, искристио и другу прилику. Она је то, за разлику од Кирила, урадила из узвишеног разлога. Кирил је знао да је не саслужује. Што је он био боли од Бојана, који ју је сипао, и Здравета, који је то планирао: двапут је свршио а она највероватније ниједном – практично се и сам окористио њеним телом!

Док су гласови већ дрмузали врата стаје, Кирил је знао да постоји само један начин да одбрани Замиру од себе, тако грешног и прегрешеног, и од својих похотних и крвожедних сународника.

– Бежи! – просио је и нагло је изграо из штale, а затим кренуо за њом, надајући се да ће својим телом пресећи пут месима ка Замирином док буде бежала. Послушала га је али Кирил није видео докле је стигао: успешно је покривши сопственим телом, пао је по-кошен Здраветовим рафalom. Није да, и на самрти, Кирил није покушао да закључи да ли је Замира успела да побегне, али су му се очи окренуле према небу и онда се смириле.

Замира се вратила. Са Здраветом, Митром и другима стајала је над Кирилом и плакала. Није се могло одредити ко дедује погођеније: његов убица или Кириловиа невенчана жена. А онда се то разјаснило: Здраве је шмркнуо, обрисао очи и по Замири су попали његов и Митров оштри и решени поглед. ■

ИНТЕРВЈУ

ДРАГАНА РАДАКОВИЋ, ОПЕРСКА УМЕТНИЦА

Народ без културе је хорда разбојника

Светска и новосадска оперска дива Драгана Радаковић своју изузетно богату оперску биографију, у којој је више од 1.200 отпеваних представа, остварила је на бројним европским и светским оперским сценама. Рођена Новосађанка завршила је основне и магистарске студије на ФМУ у Београду и то два одсека: соло-певање у класи проф. Радмиле Бакочевић и дириговање у класи проф. Станка Шепића. Две сезоне била је диригент Оперског студија Борислав Поповић при Народном позоришту. Дириговала је представе "Риголето" и оперу Станислава Биничког "На уранку", а водила је и хор АКУД "Лола", с којим је остварила више од 70 концерата по земљи и иностранству. Још као студент наступала је са оркестром Београдске филхармоније и Симфонијским оркестром РТС-а, затим са оркестром Опере Народног позоришта и Уметничким ансамблом Војске Србије „Станислав Бинички“. Као сопран остварила је велики број улога: Аида, Одабела, Абигаила, Леонора, Дездемона, Турандот, Тоска, Норма, Дона Ана, Музета, Розалинда... и то у највећим оперским кућама, од Сиднеја и Пекинга, до Каира и Нице, а за неколико дана ће на Канарским острвима бити део премијерног извођења нове поставке "Набука".

– Ово ће бити моја петнаеста продукција чуvene Вердијеве опере, али без обзира на велики број отпеваних представа, и даље се радујем и са узбуђењем ишчекујем ново руко моје Абигаиле, нове колеге, новог редитеља и диригента. Абигаилу певам преко 20 година и увек јој се враћам, као добро књизи – каже Драгана Радаковић у интервјуу за "Дневникова недељну културу".

● **И у овом неизвесном, чак туробном времену, оперска уметност не само да живи него олеп дише пуним плућима? Или се то само чини нама који је посматрамо са стране и у њој уживамо?**

– Оперска уметност је живела, живи и живиће. Без ње се не може, као што се не може без културе и уметности. Она оплемењује, она је духовна храна, она шире видике, буди емоције и провоцира машту. Народ без културе је хорда разбојника. Сви ми који имамо дар и талент захвални смо и са великим одговорношћу певамо, свирамо и чинимо овај свет лепшим.

● **Упркос појединачним модернистичким редитељско/продукцијским излетима, који су добро прихваћени, наша публика као да ипак више преферира класичан приступ оперској литератури. Да ли је разлог томе чињеница да овдање продукције ипак не могу да се мере са светским, или наши људи напротив не воле поставке где се, на пример, "Риголето" смести у Лас Вегас 1960-тих, а "Турандот" у окружење које више личи на лудницу него царски двор?**

– Буџет за културу код нас је много скромнији него у Америци, Аустралији или Енглеској. Тако да је то већ условљавајући фактор да ли можете правити скупе и раскошне представе или не. Ипак, ми имамо одличне продукције и са мање новца. Есад, модерно да

– Буџет за културу код нас је много скромнији него у Америци, Аустралији или Енглеској. Тако да је то већ условљавајући фактор да ли можете правити скупе и раскошне представе или не. Ипак, ми имамо одличне продукције и са мање новца. Есад, модерно да

– Буџет за културу код нас је много скромнији него у Америци, Аустралији или Енглеској. Тако да је то већ условљавајући фактор да ли можете правити скупе и раскошне представе или не. Ипак, ми имамо одличне продукције и са мање новца. Есад, модерно да

– Буџет за културу код нас је много скромнији него у Америци, Аустралији или Енглеској. Тако да је то већ условљавајући фактор да ли можете правити скупе и раскошне представе или не. Ипак, ми имамо одличне продукције и са мање новца. Есад, модерно да

– Буџет за културу код нас је много скромнији него у Америци, Аустралији или Енглеској. Тако да је то већ условљавајући фактор да ли можете правити скупе и раскошне представе или не. Ипак, ми имамо одличне продукције и са мање новца. Есад, модерно да

– Буџет за културу код нас је много скромнији него у Америци, Аустралији или Енглеској. Тако да је то већ условљавајући фактор да ли можете правити скупе и раскошне представе или не. Ипак, ми имамо одличне продукције и са мање новца. Есад, модерно да

– Буџет за културу код нас је много скромнији него у Америци, Аустралији или Енглеској. Тако да је то већ условљавајући фактор да ли можете правити скупе и раскошне представе или не. Ипак, ми имамо одличне продукције и са мање новца. Есад, модерно да

– Буџет за културу код нас је много скромнији него у Америци, Аустралији или Енглеској. Тако да је то већ условљавајући фактор да ли можете правити скупе и раскошне представе или не. Ипак, ми имамо одличне продукције и са мање новца. Есад, модерно да

– Буџет за културу код нас је много скромнији него у Америци, Аустралији или Енглеској. Тако да је то већ условљавајући фактор да ли можете правити скупе и раскошне представе или не. Ипак, ми имамо одличне продукције и са мање новца. Есад, модерно да

– Буџет за културу код нас је много скромнији него у Америци, Аустралији или Енглеској. Тако да је то већ условљавајући фактор да ли можете правити скупе и раскошне представе или не. Ипак, ми имамо одличне продукције и са мање новца. Есад, модерно да

– Буџет за културу код нас је много скромнији него у Америци, Аустралији или Енглеској. Тако да је то већ условљавајући фактор да ли можете правити скупе и раскошне представе или не. Ипак, ми имамо одличне продукције и са мање новца. Есад, модерно да

– Буџет за културу код нас је много скромнији него у Америци, Аустралији или Енглеској. Тако да је то већ условљавајући фактор да ли можете правити скупе и раскошне представе или не. Ипак, ми имамо одличне продукције и са мање новца. Есад, модерно да

– Буџет за културу код нас је много скромнији него у Америци, Аустралији или Енглеској. Тако да је то већ условљавајући фактор да ли можете правити скупе и раскошне представе или не. Ипак, ми имамо одличне продукције и са мање новца. Есад, модерно да

– Буџет за културу код нас је много скромнији него у Америци, Аустралији или Енглеској. Тако да је то већ условљавајући фактор да ли можете правити скупе и раскошне представе или не. Ипак, ми имамо одличне продукције и са мање новца. Есад, модерно да

– Буџет за културу код нас је много скромнији него у Америци, Аустралији или Енглеској. Тако да је то већ условљавајући фактор да ли можете правити скупе и раскошне представе или не. Ипак, ми имамо одличне продукције и са мање новца. Есад, модерно да

– Буџет за културу код нас је много скромнији него у Америци, Аустралији или Енглеској. Тако да је то већ условљавајући фактор да ли можете правити скупе и раскошне представе или не. Ипак, ми имамо одличне продукциј

НАШИ ПИСЦИ НА ДРУГИМ ЈЕЗИЦИМА

Nuovo ponte dello spirito
Novi Sad - Bari

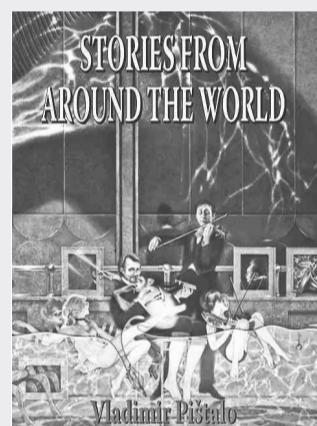
(Друштво новосадских књижевника)

Под окријем Друштва новосадских књижевника изашао је двојезични спрско-италијански Зборник савремене лирике Нови Сад - Бари / *Нови духовни мост*. Поетски оквир Зборнику дају с једне стране савремени новосадски песници - чланови ДНК, док је с друге стране заступљена лирика дводесет италијанских поета чије је деловање везано за бисер Пуље. Поетску репрезентацију ДНК чине Мирољуб Алексић, Јоан Баба, Благоје Бајковић, Наташа Бундало Микић, Зденка Валент Белић, Радован Влаховић, Ђорђе Деспић, Зоран Ђерић, Гордана Ђилас, Владимира Копицл, Јелена Маричевић Балад, Игор Мировић, Милан Микић, Иван Негришорац, Снежана Николић, Селimir Радуловић, Сунчица Радуловић Торбица, Bojan Samson, Ђорђо Сладоје и Ненад Шапоња. Њихову поезију на италијански превела је Мила Михајловић, која је, заједно са Мартом Маријом Кампореале и Наташом Бундало Микић и приредила овај „Нови духовни мост“.

Stories from around the world
Владимир Пиштало
(Агора)

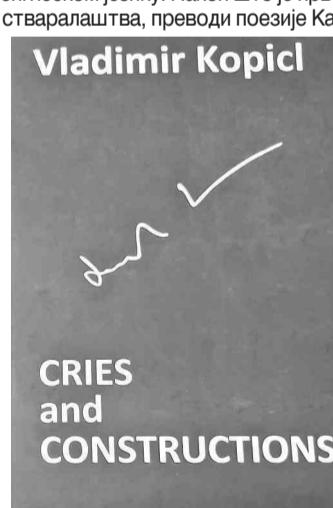
На енглеском језику се, у издању Агоре, појавила књига Владимира Пиштале *Stories from around the world*. Изворне су то емигрантске приче, при чиму они потичу из различитих народа и са различитих континената, а причају о свету који је стварнији у прози него сам по себи. Јер Пишталови јунаци причају о оним личним истинама које „греју крв“. А иза сваке повести, иза каскадног низа догађајног, открива се емотивност као потпака целине. Сажимајући тачку пресека ових стилских вежби литературног листања географског атласа, сви они се налазе негде у менталном простору Америке. „Сама тематска мондијалистичка шароликост, која прати ово љубљење душа у замци усамљености, виђена кроз наочари ироније, често бива разоткривена у оптици егоцентричности бића и етноцентричности народа“, оцењује Ненад Шапоња.

Cries and constructions
Владимир Копицл

(Културни центар Војводине „Милош Црњански“)

Културни центар Војводине „Милош Црњански“ је пре две године покренуо едицију „Our places“ у оквиру које објављује дела наших савремених књижевника и књижевница на енглеском језику. Након што је прве године објављен избор из песничког стваралаштва, преводи поезије Катарина Ладик и Селимира Радуловића, а прошле године преводи прозних књига Саве Дамјановића, Фрање Петриновића и Ђорђа Писарева, у овој едицији је сада објављена књига поезије Владимира Копицла „Cries and constructions“. Копицловија песма је, ма о чему да говори, и шта да прећуткује, алхемијски меланж феномена најразличитијег могућег порекла, од сваке врсте, при чиму посебно читаче оптерећене Александријским синдромом, посебно интригира начин на који песник у простор песме уводи литературне релације, и то увек у другом кључу, од саглашавања до ироније или сарказма“, речи су Мијајла Пантића.

Bara

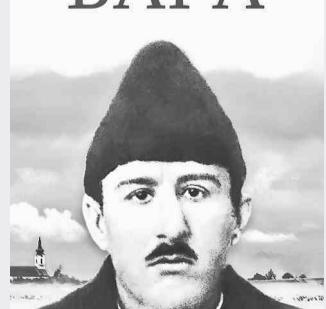
Радован Влаховић
(Банатски културни центар)

Романа „Бара“ Радована Влаховића објављен је на француском језику (превод Тамара Балај). „Ако је Ниш имао Стевана Сремца, Врање Бору Станковића, Банат несумњиво има јединственог Радована Влаховића, који је у данашње време, када народни говор Баната под

утицајем стандардног језика попало ишчезава, успео да прикаже не само обичаје, веровања и начин живота у Банату у првој половини XX века, него је и живописно прењео говор и лексику тадашњице. Овај маестрални подухват учинио је да Банат XXI века буде поносан што има ова изванредна дела која сведоче о постојању оних искрених, топлих, радних и паметних људи, о којима је наш аутор говорио потпуно искрено, без улепшавања, али са толиком љубављу која се осети на било којем крају света“, написала је у својој критици Јелена Ђорђевић.

RADOVAN VLAVHOVIĆ

BARA

ПАВКОВИЋУ И НЕШИЋУ НАГРАДА ИЗ ФОНДА „БРАНКО ЂОПИЋ“

Управни одбор Задужбине Бранка Ђопића, који чине чланови САНУ Милосав Тешић, Горан Петровић, Матија Бећковић, Душан Ковачевић и Јован Делић, одлучио је да се награде из Фонда Задужбине Бранка Ђопића за дела високе уметничке вредности, објављене први пут у 2022. години, додеље: Васи Павковићу за збирку прича *Далеки, далеки сусрет* (у издању Академске књиге из Новог Сада) и Ђорђу Нешићу за збирку песама *Струне* (у издању Центра за српске студије из Бањалуке). Награде ће бити уручене добитницима 7. децембра у Клубу САНУ.

ЦРТИЦЕ

◆ На загребачком Интерлиберију, који је у току, издвојила су се два насловна:

Јун Фосе, „Септологија I - II: Друго име“, превод Мунић Делалић. Као и већина дела актуелног добитника Нобелове награде за књижевност, и ово је роман о љубави, смрти и мору, егзистенцијалистичка прича која промишиља аутентичност људског искуства и наших живота.

Педро Алмодовар, „Последњи сан“, превод Жељка Сомуњ. Култни шпански редитељ ову књигу описује као помало загонетну, фрагментарну аутобиографију. Садржи 12 прича које су настале у периоду између 1960-их и данас, а баве се темама карактеристичнима и за његов филмски рад.

◆ На бестселлер листи „Њујорк тајмса“ прво место заузима нови роман Џона Гришама „The Exchange“. Реч је о својеврсном наставку култног трилера „Фирма“, јер се Гришам враћа свом доброј знатном јунаку Мичу Мекдир, који је сад партнер у највећој адвокатској кући на свету.

◆ Најчитанија књига у Великој Британији ових дана је „Једном краљ: Изгубљени мемоари Едварда VIII“ из пера Jane Marguerite Tippett. Ауторка је овде спојила до сада необјављиване интервјуе с Едвардом и Волис Симпсон и дневничке записи Едвардовог „писца из сенке“ Карла Марфија са другим извормима из тог доба.

◆ У конкуренцији за америчку National Book Awards, када је реч о пореводима, пет је књига: „Curse of the Bunny“, Bora Chung, превод са корејског; „Beyond the Door of No Return“, David Diop, превод са француског, „The Words That Remain“, Stenio Gardel, превод са португалског; „Abyss“, Pilar Quintana, превод са шпанског; „On a Woman's Madness“, Astrid Roemer, превод са холандског.

◆ Non-Obvious Book Awards, признање за најиновативнија публицистичка дела објављена у САД, припало је Kelly and Zachu Weinermith за „Град на Марсу“.

ИЗ ПИШЧЕВЕ БЕЛЕЖНИЦЕ

У Метохији

Миро Вуксановић

570.

Шиптари немилице руше цркве и манастире, православне и српске, на Космету, а они су, веома, чували, у улазу на Руговску капију, Пећку патријаршију, чували су Пећаршију. Неће се добром вратити никоме ко руши свeta места, било чија и било где. То нам једино и остаје: да већујемо у божију мот. Ми људском злу не можемо ништа друго осим да га увећавамо.

3. III 2000, 16⁵⁰

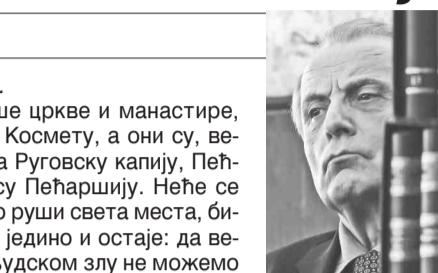
571.

Када сам са Миодрагом Булатовићем, у пратњи неког Берише, у ауту, са српским возачем, 1986. године, обилазио Метохију и Косово, тражио сам да идемо у Јуник. Бериша умalo није скочио од среће и умalo није теменом пробио кров аутомобила у којем смо седели. Помислио је да коначно може нешто њихово показати, јер смо ишли од манастира до манастира. Скренули смо и стигли у Јуник, међу неколико камене куле, уске и високе, под кровом од камена, од сложених плоча, са пушкарницама и малим прозорима. Показивао је модру планину, на западу, одакле су сишли. Ја му нисам рекао, Булатовић – разуме се – јесам, да ради тога нисам у Јунику дошао већ због сећања на године пре Другог рата, када су моји родитељи, 1937. године, и неколико рођака још, ту, у Јунику, по краљевској вољи добили земљу, настанили се у малим кућама и замили. Тамо је рођен мој старији брат иако му свуда пише да је рођен у Краю Јели. Када су оца позвали у резерву, у Котор, мајка је остала сама, са малим, тек рођеним Драгом и још једним дететом, старијим од Драга, болесним, непокретним, са ђоком који је рано умро, с нима је, носећи их на рукама, у заштити од Немаца, једва умакла, у колони изгнаница, преко Чакора и дошла у нашу кућу, под Црвену греду, где су моји родитељи зарекли да неће више никад нигде селити и да је ту најсветије.

3. III 2000, 17⁵³

572.

Када смо отишли из Пећаршије мало дубље у Руговску клисуру и када смо изашли из аута, на

каменом рамену, на очи под литицама, учинило ми се да никад нисам био толико дубоко, у земљи, и да ми не-бо никад није било толико далеко. То сам добио са мислима како је моја мати, сама, са двоје деце на рукама, бежала пред гоничима у белим капама.

3. III 2000, 17⁵⁰

573.

Код манастира Дечани, мало западно, под оградом, на ливади, под међама и на самку, видео сам, тада, 1986. године, црни и високи споменик, укривљен, и венац од вештачког цвећа на њему. Бериша нам је рекао да је то породична гробница Зоговића, да је ту, код родитеља, донесен пешик Радован Зоговић, а да су му они, албански писци, донели велики венац на гроб. То је био једни венац на Зоговића гробница, тада.

3. III 2000, 17⁵⁵

574.

Кроз Призрен је возач једва успевао да прође: деца су, у буљуцима, истрчавала, ни да се окрену, ни да се корак помакну у страну, ја се чудио како децу тако пуштају, без заштите, а Буле на његов начин, директно, пред Беришом, говорио да родитељи не морају да брину: ако им погине троје, остане им још десеторо! Деца су се усундавала око аутомобила, као да су глупа, а ми смо ћутали, а Бериши су се црвенеле уши.

3. III 2000, 17⁵⁰

ПРИЧЕ О КЊИГАМА

Дан када је последњи
пут обуо ципеле

Пише: Ђорђе Писарев

Најбољи писац прича на енглеском језику данас: највећи живи приповедач; изванредни писац чије су главне особине блеставо видљиве... Овде је на делу врхунски таленат; Манро поседује потпуно непогрешиву прустовску моћ анализе, осећаја и мисли; читајте само једну приповетку дневно, и допустите им да вас омађијају: оне су створене да трају; виртуозност, једноставност у вођењу приче, оштрна попут дијаманта, силина: све ово пристаје Алис Манро; како да знамо када смо у власти уметности – врхунског талента?... Са страница прича Алис Манро говори уметност... само су од неких констатација књижевних критичара, ставова изнесених без резерве и ограде у највећим светским литературним истовима и часописима.

Није први пут да говоримо о књигама најбоље Алис Манро, код нас објављених захваљујући „Агори“, или добрим пријему код спрских читалаца – „Бекструв“, „Превише среће“, „Животи девојака и жене“, „Голи живот“, „Мржња, пријатељства, удварања, љубави, брак“, „Поглед са Единбуршке стени“, „Плес срћних сенки“, а у овом тренутку повод је недавно објављена збирка прича „Шта умишљаш ко си ти“, па тако и није први пут да константујемо како је живот за њене јунаке као воз који јури сулудом близином, па негде, у непрегледним пустолинама Канаде, тј. југозападног Онтарија, на тренутак застане, без разлога, па опет лагано крене када се затечени путник томе најмање нада. Приче се одвајају, слој по слој, у чистим, готово примитивним исказима,

(Невероватно је колика је сличност, пре свега на нивоу идеје, између приповести Манро и књиге која се код нас појавила са већ давне 1996. у издању Матице српске

Alis Manro

ŠTA UMIŠLJAŠ
KO SI TI

и Издавачке књижарнице Зорана Стојановића. Реч је, наравно, што знају сви књижевни сладокусци, о позамашном аутобиографском запису чуvenе Маргерит Јурсенар „Лавиринт света“.

КОНКУРС ЗА НАГРАДУ „ДР ШПИРО МАТИЈЕВИЋ“

Фондација „Др Шпиро Матијевић“ расписала је конкурс за књижевну награду која носи име овог трагично страдалог књижевника и професора универзитета. За награду, која ће бити додељена седми пут, могу да конкуришу дела писаца, написана на српском језику, која су као прва издања у најразличитијим књижевним жанровима објављена током 2023. године. Конкурс је отворен од 31. децембра, а награда се састоји од повеље, новчане награде од 15.000 евра и реиздања изабраног дела лауреата.

СТРИП СЕРИЈАЛ „БАРАКУДА“ 1 И 2, ДИФО И ЖЕРЕМИ; ЧАРОБЊА КЊИГА, 2023.

Гусарска митопеја

Пише: Илија Бакић

Стрип серијал „Баракуда“ сценаристе Жана Диффа (1949) и цртача Жеремија Петикуа (1984), чини шест албума оригинално објављених у периоду од 2010. до 2016. године; агила „Чаробна књига“ објавила је ово делу у два тома у реномираној библиотеци „Стари континент“, која овдашњим стрипову-бумима представља, у тврдокориченим албумима и у пуном колору, репрезентативна класична и савремена дела девете уметности штампана у Европи. Тематски оквир серијала је једна од најомиљенијих „авантуртичких“ тема књига, филмова и стрипова намењених најширој публици – прача о догодовштинама пирата/гусара из „златне ере“ њиховог постојања.

Мада је пиратство постојало још у античким временима, оно које и данас узбуђује машту безброжних дечака дешавало се током XVI, XVII и XVIII века, превасходно у водима топлих карипских мора. Та дуга историја пљачкања бродова који су из колонија Новог света доносили блага у Европу последица је сукоба великих европских поморских сила, пре свих Француске и Шпаније, за превласт на морима односно за освајање што већих територија Јужне и Северне Америке. За те ратове су мобилисана мноштва морнара који су, по склапању мир, отпуштани из службе; они невинчи другим занатима пријављивали су се у посаде трговачких бродова на којима је рад био тежак, наднице мале, строгост капетана и официра немислосрдна а опасности сталне... Побуне посада су биле честе а одметници су, под црним заставама са мрвачким лобањама, плачкали друге бродове; предводили су их харизматични капетани од којих су страховавајући читаве флоте.

ИЗМЕЂУ АДАПТАЦИЈЕ И ДРАМАТИЗАЦИЈЕ

Игра романа

Пише: Светислав Јованов

Поставке драматизација романа постале су у последњих неколико сезона једна од главних оријентација у оквиру наше позоришног живота. Уметнички резултати овакве оријентације, као и њен успех код публике, су очигледни, али и неуједначени. Наиме, док, са једне стране, преокупација упризорењем романа сведочи не само о разноврсности интересованаја аутора, већ и о виталности репертоара поједињих позоришта, она, истовремено, указује како на шире естетске проблеме, тако и на „занатске“ недостатке у функционисању наших професионалних позоришних механизама.

Појдимо од неколико „историјских“ околности. Чињеница да се наше позориште наглашеније окреће сценској презентацији романа крајем друге деценије овог века свакако има везе са извесним „замором“ конвенционално схваћене „постдрамске“ режије, као и са одређеном кризом у понуди оригиналних драмских дела (која је највероватније последица смене генерација). У таквом контексту, плодност и сврснчност окретања роману ка подлоги за отварање нових димензија сценског израза показују, 2016-е, Кокан Младеновић са критичко-панорамском „На Дрини ћуприја“ Иве Андрића (Српско народно позориште), или и Роберт Ленард са есејистички зајгром „Фамом о бициклистима“ Светислава Басаре (Уједидали синхаз). Талас драматизација ипак, на велика врата ступа 2019-е: поред модерно сензibilizirane враничанске „Нечисте крви“ Југа Ђорђевића (драматизација Тијана Грумић), и спектакуларне „Ане Карењине“ Ђејана Пројковског, са антологијском Мартом Береш (Уједидали синхаз), сајај епске хронике као актуелне сценске трагике пружа Љебовићев „Семпер идем“ у визури Горчина Становића (Народно позориште Сомбор).

Међутим, паралелно са ширењем тренда упризорења романа, јављају се и „кратки спојеви“, које су плод већ поменутих ширих естетских и продуцијских проблема. Рецимо, конфузност нарације и ликови у „Тихо тече Мисисипи“ (2021) по роману Владимира Табашевића, у режији Ивице Буљана (обојица драматизатори) није резултат недостатка реди-

тельске визије, већ (драматизаторске) заблуде да је стил модерног романа исто што и „постдрамски“ позоришни језик. „Kafka machine“ редитеља Вељка Мићуновића („адаптација“ Ката Ђарматић, СНП, 2021), пак, комбинујући сцене и мотиве романа „Замак“, и „Процес“ са биографијом аутора, оптерећује иначе самосвојан позоришни језик преобиљем „епохалних“ значења која обесхрабрују гледаочев интерес.

Чини се да је један од важнијих узрока недобачености поједињих сценских употреба несхватање специфичности поступка којим се роман преображава у нови жанр – „партијтуру“ сценске илузије. А то, очигледно, има везе са код нас још приступним брањем појмова „адаптације“ и „драматизације“. Наиме, драматизација је поступак претварања дела из наративне сфере - који одликује приповедање у виду наизменичног исказивања аутора и ликова - у дело у којем лица делају кроз дијалог (у ауторове дидаскалије) и које је наиме извршено извршењу на позорници. Адаптација, пак, представља преобликовање поступеће драме-променама на плану заплета, карактера, стила или жанровских предзнака – у нову драмску целину. Занемаривање ове разлике и њеноих условности, удружено са поменутом заблудом о истоветности романској и „постдрамској“ исказа, најчешће води изневеравању значења романа, али и његове сценске убедљивости.

Отуда није нимало случајно да се у најуспешнија актуелна употреба романеских светова могу сврстати представе који су овакве замке избегле – или их, штавише, претвориле у предности. Тако, у „Очевима и оцима“ по Слободану Селенићу (Народно позориште, Београд, 2023), двојац Мићуновић – Ђарматић спаја слојевитост ликова и магију атмосфере с актуелном друштвеним оштрицом. Другим смером се упућује кроз „Јеванђеље по Ф. М. Достојевском“ Јернеј Лоренци (СНП, 2023), успевајући да „дубинским пресеком“ кроз овог писца сједини класичну метафизику са „карузелом патње“ данашињу света. Најзад, још два „новосадске бисера“ убедљиво доказују плодотворност „романеске“ оријентације: „Мефисто“ по Хајнриху Ману у режији Бориса Лијешевића (Уједидали синхаз, 2021), немилосрдна вивисекција глуме као места „игре моћи“, и „Што на поду спаваш“ Кокана Младеновића по роману Дарка Цвијетића (2022), својеврсно драмско понирање у којем ратна хроника постаје подлога за преиспитивање (данашње) истине о ауторима и публици подједнако. ■

ПРОЗОР У СВЕТ

Савршенства
Винченцо Латронико
преводилац: Јелена Борбарић
издавач: Booka, 2023

На Твитер (X) профилу младог италијанског писца и преводиоца Винченца Латроника (1984) у опису стоји „живи у Берлину и пише тужне књиге“. И његов четврти роман „Савршенства“ може се охарактерисати као прилично тужан, иако његовим јунацима не фали баш ништа.

Ана и Том су млади професионалци, миленијалци који удобно живе у Берлину, у осветљеном стану са пуно бильака који изгледа као да је испао са неке слике са Пинтереста, често обилазе алтернативне изложбе и повремено путују на најлепша места у Европи (али, наравно, помало забачена, свакако не тамо где иду сви туристи) где праве привлаче альбуме за Инстаграм; на Фејсбуку и даље праве шта ради пријатељи који су оставили у домовини (у неименованој јужноевропској земљи), преко Твитера учествују у питањима која су од животне важности – ко ће победити на америчким изборима, и шта ће бити са одрживим изворима енергије. Викендом по некад волонтирају (или бар док им се не учини да више сметају него што помажу), понекад иду на дивље журке у клубове попут контролерног Китката где остају све док не нађу изговор да се врате кући, пре него што се било шта контролерно деси. У свету Тома и Ане, не постоји јасна разлика између слике и стварности, и она јунацима који очајнички покушавају да воде аутентичан живот непредвидно измиче.

Реч критике

Ова трагедија тихе, неиспуњене, савршене свакодневице је на неки начин горча и од Боваријеве „Мадам Бовари“. За јунаке ове генерације нема ослобођења од разблажене долче вите и бесцркље, млаке жукре која се не завршава, и нема бега чак ни кроз драматичне (ако и испразне) гестове какви су допуштени Флоберову јунацији. Латроникови јунаци плутају бесцркље кроз предивне берлинске или лисабонске или сицилијанске дане без краја, збуњени зашто не осећају све оно што њихове сопствене слике са друштвеним медијима обећавају. „Савршенства“ је тужна и нежна књига која без осуде каталогизује промашаје и заблуде једне целе генерације, сувише заштићене код куће, помало слутјене интернетом уз који су одрастали, заведене обећањима о савршеном животу, космополитској Европи, једнакостима и савршеним градовима којима се вечно може лутати у младости која се никад не завршава. Квака је, ипак, у томе, да се све завршава. И поред тога што је овај кратки роман прецизан, готово клиничка критика миленијалских наивика и нахођења, у исто време је и тужна слика људске душе која тежи ка срећом коју је тешко разумети. И мада јунаци не проналазе, читалац ће, парадоксално, у овој књизи свакако препознати тихи и сетни лепоту у пролазности, у бележењу задовољства малих свакодневних ствари које чине живот, и нестају такорећи још док су нам у рукама.

Настасја Писарев
Цитат

Постојала је опипљива реалност, она која је била свуда око них; а затим су биле и слике. И оне су биле свуда уочакло.

Налазиле су се на екрану паметног телефона који их је било. Астронут који пева у свемиру. Девојка која јаје лопту за рушеве. Осветљавале су им јајстук кроз завесу од сна, правила су им друштвум у купатили клизбији им под јајдлицама. Затим су се преоблацвали на таблет у кухињи док су чекали да се скуша кафа, а онда су прелазиле на компјутерске екране на радним столовима. Претећи неког љубоморног мужјака испицане као графити на гради куће. Козе које одржавају невероватну равнотежу на литици или огради ауто-пута. Ако би одлучили да ручају напољу, слике су се поново врatile на правоугаони облик телефона и лебдеће у ваздуху на педољади. Вихор ајкула на небу.

Дневникова Недељна Култура

недеља 5. новембар 2023.

број 3

НОВОСАДСКИ АНИМИРАНИ ФИЛМ

Мали принц у екранократији

Пише: Владимира Ћрњански

Онаме што не ваља, што није добро, што вам се не свиђа и против вас је ваљало би се не покорити, ако се већ не може напустити. Главни јунак компјутерски анимираног филма „Корак“, као нови Мали принц – истовремено оличење чисте наивности и добронамерне мудрости – могао би да учини обе ствари. Као у бајци са срећним крајем. Јер, он има способност/храброст да у свом незнању искорачи и не покори се законима земље „екранмена“ – још мало људи, а већ подаста зомбија (уместо глава имају екрани: од телевизора, монитора псији, таблета, до мобилних телефона).

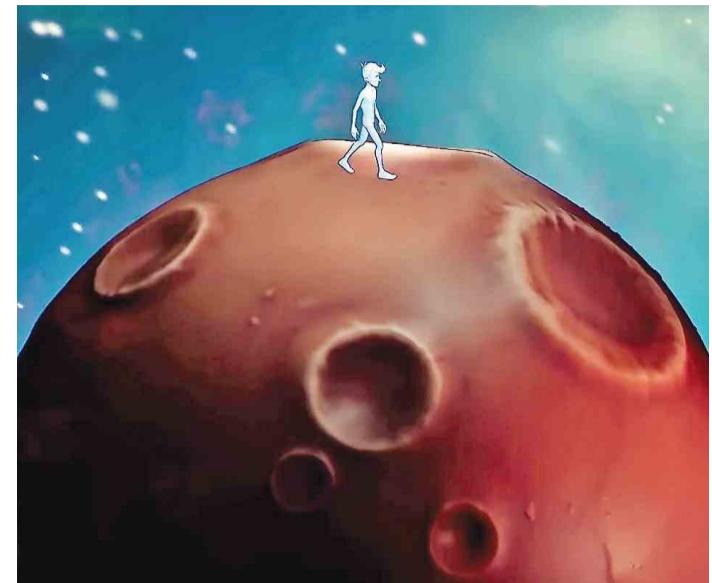
А шта је још тако страшно у тој земљи, у коју је у својој међугалактичкој одисеји, забасао овај савремени Мали принц? Па то што заправо скоро ничега више и нема, се оронулих прљавих градова, мрачних улица и дехуманизованих сподоба. Ипак, ту је бар један човек. И он је бессан, ко зна зашто, а расположен за малтретирање поданика. Окружен је безброжним мониторима, да се огледи, или и надзире. Да сваком екранимену, када затреба и кад пожели, уђе директно у главу. Паралелно, све време, у заживелој екранократији на рачун живота, у лажној видео-стварности влада ва-

тромет слика: весеља, забаве, графика успешности и блиставих реклами. На улицама тама и депресија. Они покварених екрана/глава, маргинали, зависници и клошари испали из система, по мрачним хаусторима конзумирају илегални допамин са УСБ меморија...

„Корак“ (компјутерски анимиран филм), режија Игор Павловић; анимација Марко Драшко; продукција Ново културно насеље, Нови Сад; реализацију филма подржали: ФЦС, Управа за културу града Новог Сада и компанија Epic Games кроз конкурс Epic MegaGrants

Све побројано смештено је (а има ту још тога) у тек нешто мало више од десет минута анимираног филма „Корак“, иза којег стоји млада али, по свему судећи, верзирана ауторска и продуцентска екипа чији је ово први филм овакве врсте.

Намера да представе дистопијску визију будућности која је почела, у сусрету са искуством дела екипе у раду на видео-игрицима, а уз помоћ актуелнијих дигиталних алатова, резултирала је не само јасном, добро вођеном причом убедљиве жанровске атмосферичности, већ и оствареним високим синематичким дометима.

Одлике успелог анимираног наративног, кратког филма, што „Корак“ јесте, јесу економичност приче и јасноћа поруке. Када се томе додају оригинална, инвентивна и садржају адекватна визуелна поставка, добри звучни ефекти и функционална музика, потенцијалним гледаоцима (уз напомену да филм није за децу млађег узраста) само преостаје да се предају овој упечатљивој филмској причи, несумњиво намењеној и планетарном гледалишту. ■

Фото: З. Гајић

НЕШТО НОВО ПОД НЕОНОМ: МОРАМ ПИТАТИ ИГОРА

(Не)очекивана андерграунд атракција

Пише: Златомир Гајић

Новосадска алтернативна рок сцена, најављује ново буђење појавом звучно освежавајућег и поетски надасве занимљивог бенда *Морам питати Игора*. Дуго очекиван искорак неког од авангардних уметника града који је некада бацао светлост далеко ногавестија је прошлогодишња свирка тог састава у градском простору број један за таква дешавања - књижари „Булевар букс“.

Морам питати Игора је остварење млада-лачких стремљења ауторског двојца Игора Бурића и Зорана Јића, стасалих под неоном Булавара ослобођења током бурних 90-их прошлог века. Припадници крупним географским периметима осакаћене генерације X, одрастајући уз гранц и трип-хоп саундтрек, никад нису престали да сањају о пројекту који ће достојно наставити традицију великана НС андерграунда, *Боја, Обожењеног* програма или Тишмине *Луне*. Слепетом животних околности, та прича је близу остварења тек сада, када су, као и њихови саплеменици из бенда, дубоко зашли у лету деценцији живота. Та врата зрелости је, међутим, у овом случају права одсокчна даска за крупан искорак у празнину која вапи за квалитетним пуњењем.

Фронтмен бенда, Игор Бурић, у међувремену је остварио респектабилну каријеру врхунског позоришног критичара, са базом у новосадском *Дневнику* и надградњом у виду селекционих послова и жирирања за Старијино позорје и друге фестивале широм регије. Његов филозофски академски бек-граунд и елоквентија за свеобухватну проблематику савременог света кроз уметност, културу и политику, преточени су у оригиналан поетски израз на бази интроспективног рок песништва, које погледом изнутра, решавајући сопствене кризе, успоне и падове,

нуди могуће позитивне исходе за спас човека и читаве цивилизације.

Обогаћен песничким доприносом чувене драмске списатељице Милене Марковић ("Страшна туга"), деби албум *Елементарна логика* сеира урбано отиђе као примарни канцер 21. века, успелим психолошким ауто-портретом својих аутора, који са лакоћом проналази пут и до било чијег другог, ма ког огледала данашњице. Наговештај успеха тих стремљења са најавом новог дисковацрафског подухвата могао је готово да се дотакне те вреле октобарске вечери у књижари која свира.

Морам питати Игора је нетипичан рок квинтет са две гитаре, два мушка вокала и певачицом Дином Ђилас која повремено притисне и понеку бело-црну дирку. Грув бенда почива на стабилној и гласној фанкоидној ритам секцији (Душан Накић, бубња - Зоран Јић, бас), допуњеној међуигром гитара у светлој традицији новог таласа, уз значајан допринос сведење виртуозности солисте Небојшиће Арсића. Вишегласни хорско-навијачки интонирани рефрени и моћна бас гитара са фреквенцијом која не оставља много шанса за преживљавање неодољиво буде сећања на неке сличне давне подухвате, пристекле испод магичног шешира Душана Којића Којић. Бурић је у свему томе као фронтмен разигран и опуштен, препуштајући унутрашњем немиру да се разгорапади пред узверелим аудиторијумом који је очигледно спреман да га прати, попут Одисејева морнарице, на бескрајном путу у потрази за родном Итаком. О томе ће свашта могао да дода и сам Милош Ћрњански, још један од извора инспирације бенда који заиста има шта да каже, а очигледно је и да зна како се то ради. ■

ВРЕМЕ ЦЕЗА: ЈАСНА ЈОВИЋЕВИЋ

Трагом Војина Малиша Драшкоција

Пише: Никола Марковић

Овогодишња добитница награде Повеља са статујом „Војин Малиша Драшкоцији“, коју додељује World Music асоцијација Србије, свестрана је саксофонисткиња Јасна Јовићевић из Суботице. Она се налази у врло потентној фази своје каријере, када ствара и снима своје (тренутно) најбоље радове. У том смислу ова награда одудара од класичних признања за животно дело и мањом апострофија музичаре и музичарке у напону каријере, који ће (ако тако пожеле и послужи им здравље) још дуго свирати, стварати и померати границе.

Са друге стране, стваралачки опус који је Јасна већ оставила за собом, чак и да више никад не сними, један је од најпрепрезентативнијих на домаћој музичкој сцени у потпуности и у добро мери кореспондира управо са начином на који је радио Малиша Драшкоцији.

Подсетимо се, овај свестрани инструменталиста и композитор је од 1971. био контрабасиста Београдске филхармоније, да би потом свирао са ансамблом ренесансну и средњевековну музику, па касније са најважнијим југо-словенским џез бендовима са краја седамдесетих и почетка осамдесетих, све до епохалне сарадње са Лалом Ковачевим у оквиру трилогије *Балканске импресије*. У свом композиторском о извођачком раду, безмalo револуционарно за то време и место, није раздавао џез, класичну и народну музику. Током деведесетих држao је и радионице кроз који је проширио доказано да је истиња музичар који је радио са највећим музичарима Европе и САД-а, као и ако чистом снагом неког дела, чак и ако чистим стилом или по жељи да прочитате елаборирану кустоску експликацију у каталогу.

На музичком плану су поменути албуми Јасне Јовићевић и најоригиналнији, док комбинује слободније форме цеза и савремену камерну композицију, па дувачке инструменте са гудачима, односно сопственим вокалом и атрактивним ударакима инструментом *spacedrum*. Са друге стране, кроз наступе са Силверстером Миклошем и Ксаверијем Војчинским, реномираним музичарима европских сцена, исказује свирачке квалитете и компетенцију унутар конвенција фри-цеза.

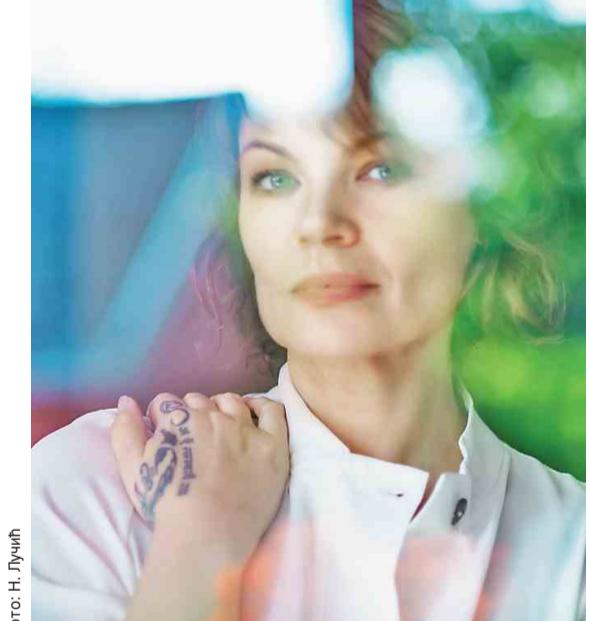

Фото: Н. Ђукић

Када говоримо о значају Јасне Јовићевић за домаћу музичку сцену, ваљао би поменути и њен научно-истраживачки рад који тематизује историјску и актуелну позицију жена у цезу, како на глобалној тако и домаћој сцени. Њена докторска дисертација „Положај инструменталисткиње у трансдисциплинарним практикама цеза“ објављена је ове године, у прилагођеној верзији, као књига „Добро јутро, цезерке“ издавача Орион Арт. Није велико откриће да живимо у патријархалној средини, а да је је и глобално током историје била позорница на којој су главну улогу играли мушкица – не само музичари, већ и критичари, организатори и селектори фестивала, професори на музичким академијама, и тако даље. Та ситуација се полако али сигурно мења на Западу, док Јасна Јовићевић прави прве пионирске, мукотрпне кораке у тематизовану и промишљају овог проблема у Србији.

Јасни Јовићевић ће награда Повеља са статујом „Војин Малиша Драшкоцији“ бити уручена у СКЦНС Фабрика, 10. новембра, у 20 сати, на почетку друге вечери другог издања фестивала *Pocket Globe*. Након доделе награде, Јасна ће одржати концерт *Илузија слободе*, свој соло-пројекат у ком ће јој се, као гост концерта, приклучити Бојан Ђорђић (електроника). Ово ће бити још једна добра прилика да уживамо у бујној креативности уметничке сцене у напону снаге, али и да јој се захвалимо на досадашњем раду и опусу који је оставила домаћој уметничкој сцени. ■

„Свет не трпи охолог човека. Свет цени скромност“ – Милош Ћрњански